

Lagutskottets betänkande nr 25 om regeringens proposition med förslag till lagstiftning om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden

Riksdagen remitterade den 25 maj 1993 den i rubriken nämnda propositionen nr 61 till lagutskottet för beredning.

Utskottet har hört lagstiftningsrådet Matti Savolainen och lagstiftningsrådet Harri Palmén vid justitieministeriet, tf. byråchefen, lagstiftningsrådet Ronald Wrede vid utrikesministeriet, polisöverinspektören Kaarle Lehmus vid inrikesministeriet, byråchefen Jan-Olof Nyholm vid centralkriminalpolisen, referendarierådet Eva-Brita Björklund vid justitiekanslersämbetet, justitierådmannen Pirkko Kauppinen vid Helsingfors rådstuvurätt, professorn Bengt Broms och professorn Allan Rosas.

Regeringens proposition

I propositionen föreslås en lag om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden. Lagen gäller delgivning av stämningar, kallelser och beslut samt andra handlingar i straffrättsliga ärenden, hörande av vittnen, sakkunniga och parter och annan bevisupptagning, åtgärder för väckande av åtal, utlämnande av uppgifter ur straffregistret för behandlingen av straffrättsliga ärenden samt också annan internationell rättshjälp som behövs för behandlingen av straffrättsliga ärenden. Lagen skall dock inte gälla utlämnande med anledning av brott, överföring av personer som dömts till frihetsstraff eller verkställighet av utdömda straffrättsliga påföljder i en annan stat än den där den har utdömts.

Samtidigt föreslås i propositionen att lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av frihetsstraff, tvångsmedelslagen och vissa andra lagar skall ändras.

Utom med den tidigare införda europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål från 1959 har lagförslagen samband med den av Förenta Nationerna den 19 december 1988 godkända konventionen mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen (*Wienkonventionen*), som också Finland har undertecknat,

och med Europarådets konvention om penningtvätt, rannsakan, beslag och förverkande av den 8 november 1990, som Finland likaså har undertecknat.

Det är meningen att lagarna skall träda i kraft samtidigt med den ovan nämnda Wienkonventionen.

Utskottets ställningstaganden

Allmän motivering

Av de orsaker som framgår av propositionens motivering och på basis av erhållen utredning finner utskottet lagförslaget behövligt och ändamålsenligt. Såväl kraven på effektiv brottsbekämpning som kraven på rättsskydd för individen har i propositionen beaktats på ett balanserat sätt och i enlighet med internationella krav. Utskottet förordar sålunda lagförslagen i propositionen med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Kontrollerad leverans. Enligt artikel 11 i Wienkonventionen om narkotika skall de avtalsslutande parterna i mån av möjlighet, om de centrala principerna i den nationella rättsordningen det tillåter, vidta behövliga åtgärder för att möjliggöra internationell kontrollerad leverans (*controlled delivery*) av narkotika i syfte att identifiera i brottet inblandade personer och ställa dem till straffrättsligt ansvar.

Propositionen tar inte ställning till om sådan kontrollerad leverans som avses i Wienkonventionens artikel 11 är tillåten med stöd av det föreliggande förslaget till lag om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden.

Enligt vad utskottet erfarit har utgångspunkten vid beredningen av lagen varit att kontrollerad leverans är en form av sådan annan rättshjälp och sådant annat samarbete för behandling av straffrättsliga ärenden som avses i lagförslagets 1 § 2 mom. 6 punkt. Det är meningen att arran-

gemang i anknytning till kontrollerad leverans skall verkställas från fall till fall och så som särskilt avtalas mellan respektive statliga myndigheter i varje särskilt fall.

Utskottet godkänner dessa synpunkter och anser att myndigheterna i samarbete bör förhandla fram de principer som skall tillämpas på förfarandet innan rättshjälp i detta syfte ges.

Ikraftträdande. Enligt propositionens motivering är det meningen att lagen skall träda i kraft samtidigt med Wienkonventionen, som förutsätter ratificering. Av denna anledning föreslås att tidpunkten för lagarnas ikraftträdande fastställs genom förordning.

Efter det propositionen avläts har Förenta nationernas säkerhetsråd godkänt resolution 827 (1993), genom vilken en internationell domstol som behandlar allvarliga kränkningar av internationell humanitär rätt begångna på det forna Jugoslaviens område inrättas. Resolutionen förpliktat medlemsstaterna att vidta alla nödvändiga åtgärder enligt den interna lagstiftningen för att fullgöra de förpliktelser som resolutionen och den internationella domstolens stadga medför. Domstolen skall inleda sin verksamhet vid ingången av 1994.

I överensstämmelse med förpliktelsen i resolutionen har regeringen avlåtit en proposition till riksdagen med förslag till lag om behörighet för och rättshjälp till den internationella domstol som behandlar brott som begåtts i det forna Jugoslavien (RP 278). Denna proposition behandlas nu samtidigt i lagutskottet. Eftersom det i detta lagförslag ingår en hänvisning till de lagar som föreslås i regeringens propositioner med förslag till lagstiftning om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (RP 61) och med förslag till lag om immunitet i vissa fall för personer som deltar i rättegång och förundersökning (RP 62), skall alla dessa lagar sättas i kraft vid ingången av 1994.

Utskottet föreslår nedan att ikraftträdelsestadgandena i lagarna ändras så att alla lagar kan sättas i kraft direkt den 1 januari 1994.

Detaljerade anmärkningar

1. Lag om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden

7 §. Formen för och innehållet i begäran om

rättshjälp. Enligt paragrafens 1 mom. kan en begäran om rättshjälp riktad till en finsk myndighet också sändas som telemedelande.

För att lagstiftningen skall vara enhetlig föreslår utskottet att uttrycket "elektroniskt meddelande" används i momentet. Detta motsvarar den terminologi som omfattats i lagen om utnyttjande av elektronisk telekommunikation och automatisk databehandling vid domstolarna (594/93). Termen elektroniskt meddelande skall dock i detta sammanhang tolkas allmänspråkligt så generellt att den utom telekopior och elektronisk post också omfattar telex-meddelanden.

12 §. Ovillkorliga grunder för förvägrande och

13 §. Av prövning beroende grunder för förvägrande. Dessa paragrafer innehåller stadganden om i vilka fall rättshjälp aldrig kan lämnas och i vilka fall rättshjälp kan förvägras.

Som komplement till motiveringen till paragraferna konstaterar utskottet att dessa stadganden kompletteras av stadgandet i 30 § 2 mom., enligt vilket den föreslagna lagen när den trätt i kraft inte inskränker eller förhindrar meddelande av rättshjälp enligt gällande statsfördrag som är förpliktande för Finland eller enligt vad som särskilt har stadgats i saken.

14 §. Beslut att avslå begäran om rättshjälp och sökande av ändring. Hänvisande till de ändringar underrättsreformen föranlett föreslår utskottet att ordet "underrätten" i paragrafens 2 mom. förklarhetens skull ersätts med "tingsrätten".

17 §. Verkställande av delgivning. Vid beredningen av de stadganden i förordningen som paragrafen förutsätter har det visat sig att stadgandet i paragrafens 1 mom. om det primära delgivningssättet är onödigt. Utskottet föreslår därför att stadgandet stryks i 1 mom.

18 §. Vägran att delge kallelse. För undvikande av oklarheter föreslår utskottet att paragrafens rubrik och början av den egentliga lagtexten ändras så att där används orden "stämning eller kallelse".

30 §. I kraftträdande. Enligt paragrafens 1 mom. träder lagen i kraft vid en tidpunkt som fastställs genom förordning. Åberopande det utskottet uttalat i allmänna motiveringen föreslår det att stadgandet ändras så att lagen kan träda i kraft direkt vid ingången av 1994.

2. Lag om upphävande av lagen om upptagande av bevisning i brottmål inför utländsk myndighet samt om handräckning åt utländsk myndighet i dylika mål
4. Lag om ändring av lagen angående godkännande av vissa bestämmelser i den europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål samt om finsk och utländsk myndighets inbördes rättshjälp i brottmål i vissa fall

Hänvisande till det som uttalas ovan i allmänna motiveringen föreslår utskottet att bestämmelsen om att det stadgas genom förordning om ikraftträdelse tidpunkten i det andra och fjärde lagförslagets ikraftträdelsestadgande ersätts med ett normalt stadgande om när lagen träder i kraft.

5. Lag om ändring av rättegångsbalken

Med anledning av de ändringar i rättegångsbalken i anknytning till underrättsreformen som trätt i kraft efter det propositionen avläts föreslår utskottet lagtekniska ändringar i lagförslagets *samtliga paragrafer* och *ingress*.

Utskottet föreslår att *ikraftträdelsestadgandet* ändras av den orsak som redovisas ovan i den allmänna motiveringen.

6. Lag om ändring av lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av frihetsstraff

8 §. Med anledning av underrättsreformen föreslår utskottet att ordet "rådstuvurätt" i paragrafen ersätts med "tingsrätt".

14 §. Enligt paragrafen sker verkställighet som avses i denna lag i Finland på det sätt som en laga kraft vunnit dom av finsk domstol skall verkställas. Detta innebär att ett föremål eller en egendom som genom ett beslut av en domstol i en främmande stat dömts förverkade alltid tillfaller finska staten, om en förverkandepåföljd som påförts av domstolen i den främmande staten bestäms gå i verkställighet i Finland. Det som eventuellt till denna del har bestämts i beslutet i den främmande staten inverkar alltså inte på saken.

Både i Wienkonventionen om narkotika (1988; artikel 5 stycke 5 punkt b.ii) och Europarådets konfiskationsavtal (1990; artikel 15) har det emellertid uttryckligen förutsatts vara möjligt att

staterna också kan avtala annorlunda, dvs. till exempel att egendom som dömts förverkad eller en del av den skall överlämnas till den stat som begärt verkställighet.

Utskottet anser att det är skäl att ta in denna möjlighet i lagen också i Finland, eftersom främmande stater knappast kommer att begära verkställighet av en förverkandepåföljd i Finland, om resultatet alltid vore det att egendom som dömts förverkad av en domstol i den stat som framställt begäran tillfaller finska staten. Härvid vore det också möjligt att reciprok åstadkomma sådana arrangemang att egendom som en finsk domstol dömt förverkad, till exempel nytta genom ett brott, antingen helt eller delvis kunde fås tillbaka till Finland när begäran framställs om att en sådan finländsk förverkandepåföljd skall verkställas i den främmande staten.

Utskottet föreslår att ett fel i den finska texten till paragrafens *1 mom.* korrigeras och att till paragrafen fogas ett sålydande *nytt 2 mom.:* "När en förverkandepåföljd som påförts av en domstol i en främmande stat verkställs i Finland tillfaller egendom eller föremål som dömts förverkade finska staten. På begäran av en myndighet i den främmande staten kan justitieministeriet dock besluta att egendomen, en del av den eller ett föremål som dömts förverkat skall överlämnas till den främmande staten."

Ikraftträdelsestadgandet. Hänvisande till det som uttalats ovan i allmänna motiveringen föreslår utskottet att *ikraftträdelsestadgandet* ändras.

Ingressen. Av det tillägg utskottet föreslår i 14 § följer att också *ingressen* måste justeras.

7. Lag om ändring av tvångsmedelslagen

6 a §. *Beslut om skingringsförbud och kvarstad när en främmande stat har begärt rättshjälp.* På grund av underrättsreformen föreslår utskottet att ordet "domstolen" i paragrafens *2 mom.* ersätts med "tingsrätten".

15 a §. *Beslut om beslag när en främmande stat har begärt rättshjälp.* Enligt paragrafens *1 mom.* kan föremål eller handlingar på begäran av en myndighet i en främmande stat tas i beslag, om de kan utgöra bevis i ett brottmål som behandlas av den utländska myndigheten.

Utskottet föreslår att momentet i överensstämmelse med 4 kap. 1 § tvångsmedelslagen ändras så att beslag kan verkställas även på begäran av en utländsk myndighet när ett föremål eller en handling "har avhånts någon genom brott".

Dessutom föreslår utskottet med anledning av underrättsreformen att ordet "domstolen" i paragrafens 2 mom. ersätts med "tingsrätten".

Ikraftträdelsestadgandet. Hänvisande till det

som uttalats i allmänna motiveringen föreslår utskottet att ikraftträdelsestadgandet ändras.

Med stöd av det ovan anförda föreslår lagutskottet vördsamt

att det tredje lagförslaget skall godkännas utan ändringar och att lagförslagen nr 1, 2 och 4—7 godkänns sålydande:

1.

Lag

om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden

1—6 §§

(Såsom i regeringens proposition)

2 kap.

Lämnande av rättshjälp

7 §

Formen för och innehållet i begäran om rättshjälp

När en utländsk myndighet begär rättshjälp av en finsk myndighet kan begäran framställas skriftligen, som en teknisk upptagning eller muntligen och den kan också sändas som *ett elektroniskt meddelande*. Om begäran gäller delgivning av en stämning, en kallelse, ett beslut eller någon annan handling, skall den handling som delgivningen gäller dock alltid fogas till begäran eller sändas i samband med begäran. Om det uppstår tvivel om begärens eller den bifogade handlingens äkthet eller innehåll, kan justitieministeriet eller den behöriga myndigheten be att begäran till behövliga delar bekräftas skriftligen.

Legalisering behövs inte för begäran om rättshjälp och därtill hörande handlingar.

(2 och 3 mom. såsom i regeringens proposition)

8—13 §§

(Såsom i regeringens proposition)

14 §

Beslut att avslå begäran om rättshjälp och sökande av ändring

(1 mom. såsom i regeringens proposition)

Har *tingsrätten* beslutat att rättshjälp inte skall lämnas, kan justitieministeriet få saken prövad av hovrätten utan att anmäla missnöje och med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas om överklagande av *tingsrättens* beslut. Om hovrätten har beslutat att rättshjälp inte skall lämnas, kan justitieministeriet få saken prövad av högsta domstolen utan att begära besvärstillstånd och med iakttagande av vad som stadgas om anförande av besvär över hovrättens beslut. I övriga fall får ändring inte sökas i beslut om förvägrande av rättshjälp.

15 och 16 §§

(Såsom i regeringens proposition)

3 kap.

Särskilda stadganden om lämnande av rättshjälp

17 §

Verkställande av delgivning

Delgivning av en handling verkställs (*utesl.*) med iakttagande av det förfarande som enligt finsk lag skall iakttas vid delgivning av motsvarande handling eller med iakttagande av ett i begäran angivet särskilt förfarande, om detta inte kan anses strida mot finsk lag. Över delgivningen av handlingen skall utfärdas ett intyg av vilket framgår när, var och hur delgivningen har skett, vem handlingen har delgivits och till vem den har lämnats.

(2 och 3 mom. såsom i regeringens proposition)

18 §

Vägran att delge stämning eller kallelse

Delgivning av *stämning eller kallelse* kan förvägras, om kallelsen och till den eventuellt fogade andra handlingar som skall delges inte har sänts till den finska myndighet som har mottagit begäran i så god tid att den inkallade har haft skälig tid att infinna sig för att höras. Delgivningen kan

dock verkställas om den som skall delges handlingen samtycker till att ta emot handlingen.

19—25 §§

(Såsom i regeringens proposition)

4 kap.

Särskilda stadganden om begäran om rättshjälp som riktas till främmande stater

26—28 §§

(Såsom i regeringens proposition)

5 kap.

Närmare stadganden och bestämmelser samt lagens ikraftträdande

29 §

(Såsom i regeringens proposition)

30 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft *den* 1994.

(2 och 3 mom. såsom i regeringens proposition)

2.

Lag

om upphävande av lagen om upptagande av bevisning i brottmål inför utländsk myndighet samt om handräckning åt utländsk myndighet i dylika mål

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

(Såsom i regeringens proposition.)

2 §

Denna lag träder i kraft *den*

1994.

4.

Lag

om ändring av lagen angående godkännande av vissa bestämmelser i den europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål samt om finsk och utländsk myndighets inbördes rättshjälp i brottmål i vissa fall

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 23 maj 1980 angående godkännande av vissa bestämmelser i den europeiska konventionen om inbördes rättshjälp i brottmål samt om finsk och utländsk myndighets inbördes rättshjälp i brottmål i vissa fall (284/80) 3—7 §§, samt
ändras 2 § 1 mom. som följer:

2 §
 (Såsom i regeringens proposition)

Denna lag träder i kraft *den* 1994.

5.

Lag

om ändring av rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i rättegångsbalken 12 kap. 34 §, sådan den lyder i lag av den 22 juli 1991 (1052/91), samt
ändras 11 kap. 21 § 2 mom. samt 17 kap. 26 a § 2 och 3 mom. och 51 § 1 mom., sådana de lyder, 11 kap. 21 § 2 mom. i lag av den 22 juli 1991 (1056/91) och 17 kap. 26 a § 2 och 3 mom. i lag av den 4 juli 1975 (520/75) och 17 kap. 51 § 1 mom. i lag av den 22 juli 1991 (1052/91), som följer:

11 kap

Om stämning och dess delgivning

21 § (ny)

En stämning och en kallelse sänds till utländska myndigheter för delgivning så som stadgas i lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (1).

22 a §
 (Utesl.)

17 kap

Om bevisning

26 a §

 Kallelse skall begäras genom en till tingsrät-

tens kansli inlämnad ansökan. Kallelsen skall såsom särskilt stadgats eller överenskommits genom domarens försorg för delgivning sändas till myndigheten i det land där vittnet vistas.
 (3 mom. såsom i regeringens proposition)

51 §

Vad som stadgas i 26 a, 31 och 33 §§, (utesl.) 34 § 2 mom. samt 41 § gäller i tillämpliga delar även beträffande sakkunniga.

Denna lag träder i kraft *den* 1994.

6.

Lag**om ändring av lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av frihetsstraff**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 16 januari 1987 om internationellt samarbete vid verkställighet av frihetsstraff (21/87) 9 § 3 mom.,
ändras lagens rubrik, 1 och 3 §§, 6 § 2 punkten, 7 och 8 §§, 9 § 1 mom., 11 §, 13 § 1 mom., 14 § 1 mom., 19—22 och 25 §§, samt
fogas till lagen nya 9 a och 9 b §§, (*utesl.*) till 13 § ett nytt 3 mom. *samt till 14 § ett nytt 2 mom.*, varvid *nuvarande 2 mom. blir 3 mom.*, som följer:

Lag**om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder**

1 §

(Såsom i regeringens proposition)

Förutsättningar

3 och 6 §§

(Såsom i regeringens proposition)

Fortsatt verkställighet

7 §

(Såsom i regeringens proposition)

Omvandling av påföljd

8 §

Ett yrkande att en påföljd som har bestämts i en främmande stat skall omvandlas till en påföljd som verkställs i Finland prövas av Helsingfors tingsrätt. Ett yrkande på omvandling av en påföljd framställs av åklagaren på begäran av justitieministeriet.

9—9 b, 11 och 13 §§

(Såsom i regeringens proposition)

Särskilda stadganden

14 §

(1 mom. såsom i regeringens proposition)

När en förverkandepåföljd som påförts av en domstol i en främmande stat verkställs i Finland tillfaller egendom eller föremål som dömts förverkade finska staten. På begäran av en myndighet i den främmande staten kan justitieministeriet dock besluta att egendomen, en del av den eller ett föremål som dömts förverkat skall överlåtas till den främmande staten. (Nytt 2 mom.)

19—22 och 25 §§

(Såsom i regeringens proposition)

Denna lag träder i kraft den 1994.

7.

Lag

om ändring av tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/87) 4 kap. 12 § och *fogas* till 3 kap. en ny 6 a § och till 4 kap. en ny 15 a § som följer:

3 kap

Skingringsförbud och kvarstad

6 a §

Beslut om skingringsförbud och kvarstad när en främmande stat har begärt rättshjälp

(1 mom. såsom i regeringens proposition)

Om skingringsförbud och kvarstad beslutar *tingsrätten* på den ort där svaranden har egendom som kan ställas under skingringsförbud eller beläggas med kvarstad, eller där det annars är ändamålsenligt att behandla ärendet. Då domstolen beslutar om skingringsförbud eller kvarstad skall den samtidigt utsätta en giltighetstid för skingringsförbudet eller kvarstaden. Om den i 1 mom. nämnda myndigheten inom denna tid framställer en begäran om saken får domstolen förlänga giltighetstiden.

(3 mom. såsom i regeringens proposition)

4 kap

Beslag

15 a §

Beslut om beslag när en främmande stat har begärt rättshjälp

Föremål eller handlingar kan på begäran av en utländsk myndighet tas i beslag, om de kan utgöra bevis i ett brottmål som behandlas av den utländska myndigheten *eller om de har avhänts någon genom brott*. Ett föremål kan tas i beslag, om det genom ett beslut av en utländsk domstol har förklarats förverkat med anledning av ett brott eller om det med fog kan antas att föremålet med anledning av ett brott kommer att förklaras förverkat i ett mål som behandlas av en utländsk myndighet.

Beslutet om beslag skall av den myndighet som beslutat om beslaget inom en vecka underställas *tingsrätten* på den ort där beslaget har verkställts. Då domstolen beslutar att fastställa beslaget skall den samtidigt utsätta en giltighetstid för beslaget. Om den myndighet som beslutat om beslaget inom denna tid framställer en begäran om saken får domstolen förlänga giltighetstiden.

(3 och 4 mom. såsom i regeringens proposition)

Denna lag träder i kraft den 1994.

Helsingfors den 10 december 1993

I den avgörande behandlingen deltog vice ordföranden Halonen samt medlemmarna Hassi, Häkämiäs, Komi, Luhtanen, Mäkelä, Mölsä,

Polvi, Rossi, Savela, Seivästö, Suhola, Tykkyläinen, Viljanen och Vuoristo.